

تحلیل کیفی و واکاوی ادغام دستگاه‌های دولتی: ادغام سازمان ملی جوانان و سازمان تربیت بدنی

سید محمد میرمحمدی*

دانشیار دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

پذیرش: ۹۱/۱۲/۱۵

دریافت: ۹۱/۹/۱۹

چکیده

هدف از این مطالعه بررسی نظرات دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته مدیریت دولتی در مورد تشکیل وزارت ورزش و جوانان می باشد. جامعه آماری این تحقیق را تمام دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته مدیریت دولتی با گرایش‌های مختلف در دانشگاه علامه طباطبائی تشکیل می‌دهند. در این مطالعه از ۳ روش پدیدارنگاری، تحلیل آسیب‌شناسانه و تحلیل عوامل تعیین‌کننده استفاده شده است. روش گردآوری داده‌ها در این مطالعه پرسشنامه‌ای با سؤالی باز انتها، در قالب یک سؤال امتحانی داوطلبانه با عنوان "نظر تحلیلی خود را در مورد مزایا و محدودیت‌های تشکیل وزارت ورزش و امور جوانان را ذکر کنید و تحلیل نمایید که آیا این ادغام و تشکیل وزارت با بندهای ۱۰ و ۲۱ و ۲۵ سیاست‌های کلی تطبیق دارد چگونه؟" می‌باشد. همچنین در این مطالعه از روش سه سویه سوزی و تحلیل‌های چندباره به منظور قابلیت اعتماد مطالعه و یافته‌های آن استفاده شده است. در پایان تحقیق معایب و مزایای ادغام سازمان جوانان و تربیت بدنی با استفاده از کدهای استخراج شده و مصاحبه‌های تحلیل شده به کمک نرم‌افزار NVivo تشریح می‌شود.

کلیدواژه‌ها: ادغام سازمان تربیت بدنی و جوانان، روش پدیدارنگاری، تحلیل آسیب‌شناختی.

۱- مقدمه

وظیفه تنظیم تشکیلات کلان دولت ملهم (الهام گرفته) از قانون اساسی جمهوری اسلامی به‌ویژه اصول دوم - سوم - چهارم و سوم - ششم - یکصد و بیست و ششم - یکصد و

سی و سوم قانون اساسی، تکلیفی است که در موارد مختلف برنامه دوم توسعه به بعد نیز به صورت مستقیم و غیر مستقیم به آن تأکید شده است. نگاهی به سیر تطور وزارتخانه‌ها در سال‌های متمادی نشان‌دهنده این است که به اقتضای شرایط خاص کشور یا مجلس و دولت و گاهی اوقات اعمال سلاقی خاص وزارتخانه‌هایی ایجاد، حذف یا ادغام شده است. اگرچه شایسته‌ترین روش، بررسی دقیق و کارشناسانه اهداف، مأموریت‌ها، وظایف دولت و احصای آنها در سطح کلان و طبقه‌بندی آنها در امور مختلف است؛ به نحوی که به هر امر یک یا چند وزارتخانه و یا به چند امر یک وزارتخانه پردازد و بدون بررسی همه جانبه نتوان محدودیت کمی برای وزارتخانه‌ها قائل شد (چنانچه برنامه پنجم توسعه به آن پرداخته و تقلیل عددی وزارتخانه‌ها را به ۱۷ تکلیف کرده است) ادغام سازمان تربیت بدنی و سازمان امور جوانان نیز از موضوعات بحث برانگیز بود که پرداختن به آن حایز اهمیت است. در تحلیل تشکیل وزارت ورزش و امور جوانان صرف نظر از اینکه تربیت بدنی و ورزش به صورت یک سازمان زیر نظر رئیس‌جمهور یا وزارت خانه باشد و یا اینکه امور جوانان در یک وزارتخانه متمرکز شود و یا امور آن در وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، آموزش عالی، بهداشت درمان، کار و امور اجتماعی - رفاه و... متمرکز گردد، بحث سنخیت را نیز مورد توجه قرار داد. اگر ادغام یک امر مربوط به امور جوانان که مسئله ورزش است یا وزارت ورزش منطقی باشد، ادغام آن در وزارتخانه‌های مورد بحث بالا نیز منطقی خواهد بود. اهمیت این بحث، تحقیق درباره این ادغام را ضروری می‌سازد که در این مقاله به ابعاد آن از نظر کیفی می‌پردازد.

۱-۱- معرفی روش تحقیق

در این مطالعه از سه رویکرد برای تحلیل کیفی داده‌ها استفاده شده است (تحلیل مضمونی با استفاده از روش پدیدارنگاری، تحلیل آسیب‌شناسانه و تحلیل عوامل تعیین‌کننده) که در ذیل به معرفی روش پدیدارنگاری - که ممکن است مبهم‌تر از بقیه موارد باشد - پرداخته شده است. تعاریف متعددی از سوی محققان پدیدارنگاری ارائه شده است که به دو نمونه اشاره می‌شود:

- «پدیدارنگاری یک رویکرد پژوهش کیفی است که در آن مصاحبه، مهم‌ترین و

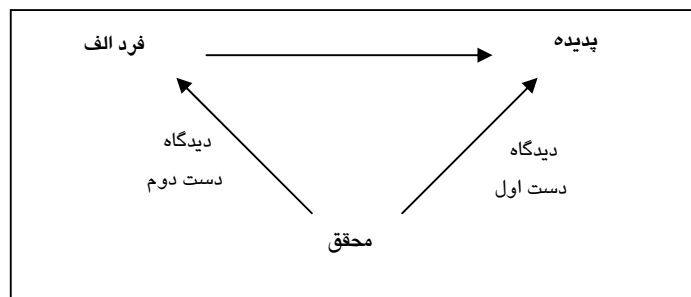
عمده‌ترین روش پژوهش است. نتیجه پژوهش پدیدارنگارانه یک فهرست یا یک توصیف از پراکندگی کیفی در روشی است که مشارکت‌کنندگان موجود در نمونه، موضوع مطالعه (یک مفهوم یا یک فعالیت (مانند مطالعه فیزیک)) را تجربه، برداشت و درک کرده‌اند.» [۱]

• «پدیدارنگاری یک روش پژوهش کیفی است که در زمان جستجوی مفاهیم^۱ به‌کار می‌رود» [۲].

پدیدارنگاری ریشه در تحقیقات آموزشی دارد، اما در دیگر حوزه‌ها مانند تجارت، سلامت، علم اطلاعات و تکنولوژی اطلاعات و همچنین در سیستم‌های اطلاعاتی نیز به‌کار گرفته شده است. فرنس مارتون در سال ۱۹۸۱ از واژه پدیدارنگاری استفاده کرد، اما این واژه در قرن هفدهم با هدف توصیف مفاهیم متفاوت موجود در موقعیت‌های یادگیری ایجاد شده و توسعه یافت [۲]. از آن جایی که نظرات مختلفی درباره واقعیت^۲ وجود دارد، یکی از اهداف تحقیقات می‌تواند یافتن این باشد که واقعیت چیست، یعنی جستجو برای حقیقت^۳ (یعنی دیدگاه دست اول). از این رو به عنوان مثال، پاسخ به سؤال «حریم خصوصی اطلاعات در تجارت الکترونیک چیست»، بیانگر عبارتی در مورد واقعیت است. رویکرد دیگر تمرکز بر این است که افراد چگونه دنیا را می‌بینند و پاسخ به این‌گونه سؤالات توضیحی است در مورد مفاهیم افراد از واقعیت (دیدگاه دست دوم). پدیدارنگاری روش تحقیق کیفی و تجربی است برای توصیف، تحلیل و فهم این‌گونه مفاهیم [۳].

در بسیاری از روش‌های تحقیق، دیدگاه دست اول به‌طور عمده استفاده می‌شود؛ به عنوان مثال در قوم‌نگاری یا نظریه زمینه‌ای^۴، این چنین است. در عوض در مطالعات پدیدارنگاری دیدگاه دست دوم مد نظر است. محقق پدیدارشناس باید همان‌طور که افراد یک گروه یک پدیده را به روش‌های متفاوتی درک می‌کنند؛ دیدگاه‌های جایگزینی از آن پدیده را توصیف کند [۳]. استراکر نیز در این مورد می‌نویسد:

«موضوع مد نظر محقق پدیدارنگار یک دیدگاه دست دوم است؛ یعنی اینکه چگونه یک فرد دنیای پیرامون خود را درک می‌کند» [۲].

نمودار ۱ دیدگاه‌های دست اول و دست دوم

مأخذ: Uljens, 1991; as cited in Kaapu, Saarenpää, Tiainen, & Paakki, 2007, 3

در این صورت یک مطالعه پدیدارنگارانه نیازمند جمع‌آوری و ترکیب داده‌های به‌دست آمده از افراد متعدد است تا بتواند درک بهتری از شیوه‌های متفاوت درک یک پدیده ارائه دهد. پدیدارنگاران به دنبال اینکه چرا افراد به یک روش معین می‌اندیشند، نیستند. ایده روش حاضر این است که اختلاف موجود در چگونگی نگریستن یک جمعیت خاص به چیزی را توصیف کنند و قصد توضیح دلایل این پراکندگی (تفاوت) نیز نیست. نتیجه یک مطالعه پدیدارنگارانه شامل مجموعه‌ای از مفاهیم متفاوت مرتبط با پدیده تحت مطالعه است [۳]. از این رو محققان بر مفاهیم متفاوت افراد در مورد یک پدیده تمرکز می‌کنند. بر اساس این نگرش می‌تواند حقایق جایگزینی از تجارب متفاوت به‌دست آید [۳].

در حقیقت چنان که روز، هرون و سوفات^۴ [صص ۱۸۳-۱۹۵] در این مورد چنین می‌نویسند: «پدیدارنگاری به توصیف تفاوت‌های کیفی کمک می‌کند نه توضیح دادن علت وجود این تفاوت‌ها».

لازم به ذکر است که باید میان پدیدارنگاری و پدیدارشناسی^۱، به عنوان دو روش تحقیق، تمایز قایل شد چرا که «اولی بر کشف تجربه پدیده مورد مطالعه در ذهن افراد متمرکز است و دومی بر کشف گوهر خود پدیده تمرکز دارد» [صص ۲۰۴-۲۲۸]. به زبان ساده،

پدیدارنگاری طیفی از تجارب متفاوت افراد از یک پدیده را نشان می‌دهد ولی پدیدارشناسی گوهر اصلی یک پدیده را از میان تجارب متفاوت افراد با آن پدیده بیرون می‌کشد. درنهایت باید گفت که به علت اینکه هدف مطالعه حاضر درک تجربه و نظر مشارکت‌کنندگان از یک پدیده (ادغام دو سازمان و تشکیل یک وزارتخانه) بوده روش تحقیق کیفی روش مناسب اجرای این مطالعه انتخاب شد. همچنین به علت اینکه موضوع و محور مطالعه، ادراکات و تجارب گوناگون افراد از پدیده‌ای واحد است و این مطالعه به احصاء، طبقه‌بندی و ترکیب این مفاهیم، به‌گونه‌ای پرداخته است که در عین نشان دادن تنوع، فهمی عمیق را برای محقق و خواننده به دست دهد، از این رو روش پدیدارنگاری- که پاسخگوی اهداف بالا می‌باشد- به‌عنوان روش مناسب این مطالعه در نظر گرفته شد. همچنین در این مطالعه به این منظور که بتوان دستنامه‌ای عملی برای تصمیم‌گیری و تعیین تکلیف ادغام پیشنهاد شده در اختیار تصمیم‌گیرندگان قرار داد، از روش تحلیل آسیب‌شناختی (جمع‌بندی مزایا و معایب ادغام) و نیز تعیین عوامل تعیین‌کننده استفاده شده است.

۲-۱- مشارکت‌کنندگان

هدف این مطالعه بررسی قسمت نظرات دانشجویان تحصیلات تکمیلی گرایش‌های رشته مدیریت است. از این رو جامعه مطالعه عبارت است از تمام دانشجویان تحصیلات تکمیلی گرایش‌های مختلف رشته مدیریت که در مورد این پدیده یا رویداد (ادغام سازمان تربیت بدنی و سازمان ملی جوانان) آگاهی داشته و آن را تجربه کرده باشند، همچنین پژوهشگر به آنها دسترسی داشته باشد.

۲-۱-۱- روش انتخاب مشارکت‌کنندگان

به این علت که جامعه پژوهش مشتمل بر دانشجویانی تحصیلات تکمیلی و در دسترس پژوهشگر بود، از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی در دسترس برای انتخاب مشارکت‌کنندگان استفاده شد. بنابراین در این مطالعه ۵۸ مشارکت‌کننده درنهایت مورد پرسش قرار گرفتند که جدول ۱ گویای ویژگی‌های آنها است.

جدول ۱ مشارکت‌کنندگان

گرایش تحصیلی			
تحول	سیستم‌های اطلاعاتی	منابع انسانی	تشکیلات و روش‌ها
٪۲۷	٪۲۷	٪۲۹	٪۱۷

۲-۲-۱- ابزار جمع‌آوری داده

روش گردآوری داده در این مطالعه، پرسشنامه با سؤالی باز در انتها در قالب یک سؤال امتحانی (که پاسخ به آن داوطلبانه بوده) است. از آن جای که نقش پژوهشگر در این مطالعه (به عنوان استاد دانشجویان) و همچنین نوع سؤال (سؤالی که در امتحان داده شده) ممکن بود بر نوع پاسخ دانشجویان تأثیر بگذارد، پاسخ به این سؤال برای دانشجویان اختیاری و داوطلبانه قرار داده شد. همچنین به این سبب که یکی از دغدغه‌های پژوهشگر بررسی هم‌سویی این ادغام با بندهای سیاست‌های کلی نظام اداری [۶] بود، از دانشجویان خواسته شد (به‌عنوان قسمت دوم سؤال) که نظر خود را راجع به هم‌سویی یا عدم هم‌سویی این ادغام با بندهای ۱۰، ۲۱ و ۲۵ سیاست‌های ابلاغی بنویسند.

۳-۱- فرایند تحلیل داده‌ها و ارائه نتایج

۳-۱-۱- فرایند تحلیل داده‌ها

در این مطالعه برای تحلیل داده‌ها نخست تمامی نوشته‌ها و پاسخ‌های دانشجویان که مربوط به سؤال مذکور بودند، جدا شده و برای بی‌نام و ناشناس ماندن دانشجویان، بدون اطلاعات افشاگر هویت کدگذاری شدند. سپس این مطالب با استفاده از فن کدگذاری نظری^۷، پردازش و کدگذاری شد تا مضمون‌های (طبقات توصیفی)^۸ ارائه شده به دست آمدند. روش تحلیل داده‌ها به صورت تکراری و چندباره بود تا به این ترتیب مضمون‌های به دست آمده بیش‌ترین تطابق را با اطلاعات حاصل شده از پاسخ‌ها داشته باشند. همچنین برای تحلیل آسیب‌شناختی، از کدهای به دست آمده در مرحله کدگذاری باز^۹ استفاده شد. در مورد شناسایی عوامل تعیین‌کننده نیز بر مبنای کدهایی عمل شد که مشارکت‌کنندگان (دانشجویان) در مورد آنها

اختلاف نظر عمده داشتند یا کدهایی که هم خود کد و هم کدی با محتوایی مخالف آن وجود داشت (مانند کد صرفه‌جویی در هزینه‌ها در مقابل کد افزایش هزینه‌ها). در هر بار تحلیل، محقق بر مبنای مصاحبه‌های تحلیل شده به کمک نرم‌افزار NVivo، طبقاتی توصیفی را طراحی و سپس به بررسی جامع و مانع بودن آن با توجه به زمینه‌ها و کدهای تعریف شده در تحلیل مصاحبه‌ها پرداخته است. در تمامی تحلیل‌ها سعی بر این بوده تا کم‌ترین تعداد طبقات توصیفی که در عین حال بیش‌ترین انطباق و گویایی را برای تنوع نظرات موجود در مصاحبه‌ها داشته باشند، شناسایی و ارائه شوند.

۴-۱- قابلیت اعتماد مطالعه و یافته‌های آن

«لینکن و گویا (۱۹۸۵) برای قابل اعتماد بودن^{۱۱} تحقیقات کیفی، معیارهایی چون موثق بودن^{۱۱}، قابل اتکا بودن^{۱۲}، انتقال‌پذیری^{۱۳}، تأییدپذیری^{۱۴} را ارائه داده‌اند» [۷]. اولین این معیارها، یعنی موثق بودن به‌عنوان معیار اصلی در نظر گرفته می‌شود. این دو محقق پنج راهبرد را برای افزایش موثق بودن تحقیق کیفی طراحی می‌کنند که یکی از این راهبردها، سه‌سویه‌سازی^{۱۵} است [۷]. در این مطالعه با توجه به اینکه تلاش پژوهشگر بر جمع‌آوری طیفی از تجارب و داشتن تنوع کافی در مشارکت‌کنندگان است، از سه‌سویه‌سازی در منبع داده^{۱۶} به جهت موثق‌سازی استفاده شده است. از همین روست که در این مطالعه چند گروه از دانشجویان با پیشینه‌های متفاوت (گرایش‌های تحصیلی مجزا) مورد بررسی و مصاحبه قرار گرفته‌اند. نکته شایان ذکر این است که آن چنان که السن^{۱۷} [۸] مطرح می‌کند؛ سه‌سویه‌سازی نه تنها به روایی کمک می‌کند بلکه به تعمیق و تعریض درک فرد نیز می‌پردازد. این موضوع نیز به‌طور دقیق در راستای اهداف پژوهش‌های کیفی، یعنی درک بیشتر از پدیده مورد مطالعه می‌باشد.

علاوه بر سه‌سویه‌سازی راهبردهای دیگری برای موثق‌سازی یافته‌های این مطالعه استفاده شده‌اند که عبارتند از انتخاب مشارکت‌کنندگانی که با موضوع مورد مطالعه سروکار داشته‌اند (دانشجویان رشته مدیریت دولتی) و استفاده از تحلیل چندباره.

۵-۱- ملاحظات اخلاقی در انجام مطالعه

به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی تحقیق و رعایت حقوق مشارکت‌کنندگان، پس از تصمیم به انجام این مطالعه و قبل از ارائه سؤال به دانشجویان، به آنها گفته شد که هدف از این سؤال چیست و همچنین پاسخ دادن به سؤال برای آنها داوطلبانه قرار داده شد تا اجباری در مشارکت نداشته باشند. علاوه بر این به منظور رعایت تعهد اخلاقی انجام گرفته در خصوص ناشناس ماندن مشارکت‌کنندگان، رویه کدگذاری پاسخ‌ها و نوشته‌ها به گونه‌ای انجام گرفته است که در عین گویا بودن، نام و مشخصات فرد افشا نشود. از این رو در ارائه یافته‌ها با استفاده از کد به برگه‌های پاسخ ارجاع داده شده است.

۲- ارائه یافته‌ها

در این قسمت نتایج سه گونه تحلیل روی داده‌ها در سه قسمت تحلیل مضمونی پدیدارنگارانه، تحلیل آسیب‌شناختی و تحلیل نقاط تعیین‌کننده ارائه می‌شود.

۲-۱- تحلیل مضمونی (طبقات توصیفی) پدیدارنگارانه

بنا به توضیحات ارائه شده، این مطالعه به دنبال آن است تا برداشت‌ها و مفاهیم متفاوت دانشجویان را احصا کرده و با ارائه آنها در چارچوبی خاص به فهم بیشتر محقق در این زمینه کمک نماید. برای احصای این برداشت‌ها از کدگذاری نظری استفاده شد و مفاهیم به‌دست آمده براساس با ساختاری که روش پدیدارنگاری برای یک تجربه یا برداشت ارائه می‌دهد، تنظیم و سازماندهی شدند. در زیر سه مضمون عمده یا سه طبقه توصیفی عمده که از تحلیل پاسخ‌های دانشجویان به‌دست آمده است، ارائه می‌شوند.

۲-۱-۱- مضمون اول: مفهوم مبتنی سیاست‌های کلی نظام اداری

در این مضمون یا طبقه توصیفی، مشارکت‌کنندگان نظر خود را راجع به همسویی یا عدم همسویی این ادغام با بندهای ۱۰، ۲۱، و ۲۵ سیاست‌های کلی نظام اداری ابلاغی مقام معظم رهبری بیان داشته‌اند [۶]. هر چند در این مورد شاید نتوان به قطع و یقین سخن گفت، اما عمده مشارکت‌کنندگان با اینکه این ادغام تقویت و تحکیم‌کننده بند ۲۵ سیاست‌های کلی نظام اداری

است، موافق هستند [۶]؛ یعنی اساساً با این مطلب موافقاند که این ادغام سبب «کارآمدی و هماهنگی ساختارها و شیوه‌های نظارت و کنترل در نظام اداری و یکپارچه‌سازی اطلاعات» می‌شود. اما اساساً در مورد دو بند ۱۰ و ۲۱ اختلاف نظر مشارکت‌کنندگان در حدی است که نمی‌توان گفت به کدام سمت گرایش کلی وجود دارد. تقریباً نیمی از مشارکت‌کنندگان معتقدند که این ادغام در راستای بندهای ۱۰ و ۲۱ است و نیمی مخالف این مطلب هستند. کسانی که عنوان می‌کنند ادغام این دو سازمان در راستای تقویت بنده ۱۰ سیاست‌های کلی نظام اداری [۶] است (کدهای ۱۲، ۱۴، ۱۷، ۱۹، ۲۱، ۲۳، ۲۵، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۴۵) به‌طور عمده می‌گویند این ادغام سبب «متناسب‌سازی و منطقی ساختن تشکیلات نظام اداری» شده است، اما در روی دیگر، افراد دیگری عنوان می‌کنند که این ادغام مخالف چابک‌سازی و منطقی‌سازی و نیز ناقض بند ۱۰ است (کدهای ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۲۴، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۲، ۳۳، ۴۴) در مورد بند ۲۱ نیز چنین اختلاف نظری وجود دارد. هر چند ۲۵ درصد مشارکت‌کنندگان موافق (در مقابل ۱۷ درصد مخالف) این مطلب هستند که این ادغام در راستای تقویت بند ۲۱ است اما باز هم نمی‌توان آنها را اکثریت خواند. موافقان به‌طور عمده عنوان می‌کنند که این ادغام سبب «صرفه‌جویی و حفظ بیت‌المال» شده است (کدهای ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۱۹، ۲۱، ۲۳، ۲۵، ۲۷، ۳۰، ۳۲، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۴۵) اما مخالفان (کدهای ۱۱، ۱۳، ۱۶، ۱۸، ۲۲، ۲۴، ۲۶، ۲۹، ۳۳، ۳۹) بیان می‌کنند که این امر به‌طور دقیق برخلاف مورد موافقان سبب اسراف و افزایش هزینه‌ها شده است (بخشی به علت افزایش بوروکراسی در ساختار).

۲-۱-۲- مضمون دوم: مفهوم مبتنی بر کارکردها

در این طبقه یا مضمون، مشارکت‌کنندگان به‌طور عمده کارکردها یا نتایج ابزاری و کارکردی حاصل از این ادغام را مطرح نظر قرار داده و در این مورد بحث کرده‌اند. از این رو می‌توان این کارکردها و نتایج عملی را در دو طبقه کارکردهای و نتایج مثبت و منفی دسته‌بندی کرد. جدول ۲-۱ گویای این موارد است.

جدول ۲ کارکردهای منفی و مثبت حاصل از ادغام

کارکردهای مثبت	کارکردهای منفی
<ul style="list-style-type: none"> • امکان هماهنگی و کنترل بیشتر و افزایش پاسخگویی • افزایش بودجه امور جوانان و ورزش • پرهیز از دوباره‌کاری‌ها • صرفه‌جویی به علت همسو شدن فعالیت‌ها • کاهش و حذف ساختارها و رویه‌های زاید • انسجام، تخصصی شدن و متمرکز شدن امور ورزش و جوانان 	<ul style="list-style-type: none"> • اسراف و افزایش هزینه‌ها • بزرگ‌شدن دولت و افزایش بوروکراسی

یکی از تأکیده‌های عمده مشارکت‌کنندگان در جنبه مثبت موضوع، امکان کنترل بیشتر از سوی مجلس بر امور ورزش و جوانان است (کدهای ۱۱، ۱۲، ۱۵، ۱۶، ۲۰، ۲۲، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۲۵). استدلال چنین است که تبدیل یک سازمان تحت نظر ریاست جمهوری به یک وزارتخانه و وزیری که باید از مجلس رأی اعتماد بگیرد، سبب پاسخگویی بیشتر وزارتخانه و امکان وجود کنترل بیشتر روی آن شده است.

در همین راستا عنوان شده است که ادغام دو سازمان و تبدیل آنها به وزارتخانه باعث افزایش بودجه آن شده است (کدهای ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۲۶، ۳۱، ۳۹، ۴۰). و دیگر استدلال‌ها در بعد مثبت امر، مربوط به نتایجی مثبتی است (مانند صرفه‌جویی به علت کاهش یا حذف رویه‌های زاید، انسجام و متمرکز شدن امور جوانان و ورزش) که از این ادغام ناشی شده است (کدهای ۱۷، ۲۰، ۲۳، ۲۵، ۳۴، ۳۷).

برخی مشارکت‌کنندگان نیز (مانند کد ۱۹ و ۴۴) ضرورت اقدام عاجل و قاطعانه در مورد جوانان را به سبب جوانی جمعیت کشور مهم برشمردند، اما ضرورتاً این را علت الزام‌آور تشکیل وزارتخانه نمی‌دانند.

اما در سوی مخالف و در جنبه منفی، بعضی کاملاً برخلاف دسته پیشین ادعا می‌کنند که این ادغام به سبب افزایش رویه‌های بوروکراتیک و نیاز به استقرار تشکیلاتی خاص سبب افزایش هزینه‌ها و اسراف شده است (کدهای ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۳۹). همچنین در راستای بند ۱۰ سیاست‌های کلی نظام اداری [۶] می‌توان شاهد این موضوع بود که بعضی

مشارکت‌کنندگان به تأثیر شدید این ادغام بر بزرگ‌تر شدن دولت و کند شدن آن اشاره می‌کنند (کدهای ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۲۵، ۲۷، ۲۹، ۳۹). برخی افراد نیز (مانند کد ۲۰، ۲۱، و ۳۹) معتقدند وارد کردن ورزش در قالب یک وزارتخانه سبب می‌شود مسائل ورزشی هر چه بیشتر دستخوش سیاست و امور سیاسی شود و از فعالیت عادی خود باز ماند.

۲-۱-۳- مضمون سوم: مفهوم مبتنی بر ماهیت یا ویژگی‌های بنیادی

در این طبقه یا مضمون مشارکت‌کنندگان به‌طور عمده بر ماهیت متفاوت دو سازمانی که ادغام شده‌اند (سازمان ملی جوانان و سازمان تربیت بدنی) تمرکز کرده‌اند و همچنین تأثیر و تأثر این ادغام را بر سایر سازمان‌ها و وزارتخانه‌ها لحاظ کرده‌اند.

یکی از موضوعات عمده مد نظر مشارکت‌کنندگان این مطلب است که رابطه میان ورزش و جوانان رابطه‌ای از نوع عموم و خصوص مطلق نیست بلکه عموم و خصوص من وجه است. به این معنی که ورزش صرفاً مختص جوانان نیست (بلکه به همه سنین اختصاص دارد) و از سوی دیگر نیز تنها دغدغه برای جوانان، ورزش نیست. جوانان و مسائل مربوط به آنها گسترده‌تر از بحث ورزش است و شامل مسائلی مانند اشتغال، ازدواج، تأمین مسکن و همانند آنها می‌شود. از این روی بعضی مشارکت‌کنندگان عنوان می‌کنند که تشکیل وزارتخانه‌ای با عنوان «وزرات ورزش و امور جوانان» سبب توجه بیش از حد به ورزش (نسبت به امور جوانان) شده است. در حالی که اگر جوانان اصل باشند، ورزش بخشی از مسائل آنهاست (کدهای ۲۶، ۳۲، ۱۴، ۲۱، ۲۴، ۲۵، ۲۹).

از سوی دیگر، اگر صرفاً ورزش برای جوانان مد نظر باشد، ورزش قهرمانی تقویت شده و ورزش همگانی و افزایش سلامت عمومی تحت‌الشعاع این موضوع قرار گرفته و به حاشیه می‌رود (کدهای ۱۲، ۱۴). از این رو استدلال عمده در این بحث بر این است که ظرفیت و اهمیت دو سازمانی (و دو موضوعی) که با یکدیگر ادغام شده‌اند، یکسان و برابر نیست و این ادغام سبب شده بخشی از وزارتخانه بخش دیگر را به حاشیه منتقل کند.

استدلال سوم در این حوزه بر این است با توجه به اینکه جوانان با مسائل مختلفی روبه‌رو هستند که دولت و نظام باید به آنها رسیدگی کند، تمرکز (حداقل اسمی) امور جوانان در یک وزارتخانه سبب شده دیگر وزارتخانه‌ها از خویش سلب مسئولیت کرده و در دیگر

امور جوانان که در حوزه وظایف آنهاست (مانند مسئله اشتغال که در حوزه وظایف وزارت کار است) نیز وارد نشوند (کدهای ۲۶، ۳۲، ۲۱). این مشکل ساختاری ناشی از این است که ادغام انجام شده از نظر ساختاری کاملاً برخلاف رویه سابق و در پیش گرفته شده تشکیل وزارتخانه‌هاست. به لحاظ مدیریتی، ساختار سازمانی وزارتخانه‌ها در دولت جمهوری اسلامی ایران، ساختاری وظیفه‌ای و تخصصی است؛ به این معنا وزارتخانه‌هایی که تاکنون تشکیل شده‌اند حول یک موضوع تخصصی یا مسئله عمده یا وظیفه‌ای خاص تشکیل شده‌اند (مانند وزارت کار، وزارت مسکن، وزرات آموزش و پرورش، وزارت رفاه، وزارت فرهنگ و ارشاد، وزارت اقتصاد و دارایی و تمامی دیگر وزارتخانه‌ها). اما وزارتخانه جدیدی که تشکیل شده است، از نظر سازمان‌دهی رویه‌ای خلاف رویه فوق دارد. این وزارت در بخشی موضوع محور و وظیفه محور است (ورزش) و در بخشی که مبتنی بر جامعه هدف (جوانان) است که بخش دوم کاملاً برخلاف رویه پیشین است و سبب بر هم خوردن نظم شکل گرفته تاکنون در حوزه وظایف دیگر وزارتخانه‌ها می‌شود. چرا که امور جوانان براساس رویه پیشین، تقریباً به طور بخشی در تمام وزارتخانه‌ها توزیع شده است اما در صورت شکل‌گیری وزارتخانه جدید با نوعی تداخل وظایف مواجه هستیم؛ آیا وزارت کار باید بخش اشتغال‌زایی مربوط به جوانان را به وزارتخانه جدید بسپارد؟ در مورد وزارت مسکن و فرهنگ و ارشاد چطور؟ به طور کلی سؤال اساسی این است که وزارتخانه جدید در امور جوانان به کدام مسائل می‌پردازد که در دیگر وزارتخانه‌ها به آنها پرداخته نمی‌شود و تداخل وظایفی که احتمالاً بین وزارتخانه‌ها پیش می‌آید به چه نحو قابل حل است؟

استدلال چهارم در این مفهوم یا مضمون مربوط به ماهیت وظیفه دو سازمان (جوانان و ورزش) است که قابل ادغام بودن آنها را زیر سؤال برده است. چنانچه یکی از مشارکت‌کنندگان (کد ۲۹) اشاره می‌کند، در حوزه ورزش ممکن است ضرورت اخذ تصمیم‌هایی پیش آید که فوری و نیازمند استقلال و عمل سریع مقام مربوط به آن باشد که این امر در وزارتخانه به سبب اعمال کنترل مجلس، مباحث مربوط به صرف بودجه و فرایندهای اداری و بوروکراتیک مطول‌تر نسبت به سازمان محدود می‌شود. اما در حوزه جوانان برنامه‌ریزی‌های بلند مدت نیاز است که ساختار وزارتخانه‌ای و کنترل مجلس منافات چندانی با آن ندارد. بنابراین این ادغام سبب می‌شود برنامه‌ریزی‌ها و طرح‌های ناسازگار برای هر یک از دو موضوع فوق (جوانان و ورزش) ارائه

شود و تعارضاتی از این باب پیش آید؛ به عنوان مثال وزیری که در رأس این وزارتخانه قرار می‌گیرد، اگر نگرشی بلند مدت داشته باشد، ممکن است توجه کمی به تصمیم‌های فوری ورزشی میزول دارد یا بالعکس. به طور کلی استدلال بر این است که ماهیت متفاوت این دو وظیفه در قالب ساختار یک وزارتخانه جمع‌پذیر نیست و هر دوی آنها برحسب موضوع کارشان، در حالت سازمان، آزادی عمل و قدرت مانور بیشتری دارند.

۲-۲- تحلیل آسیب‌شناختی (جمع‌بندی مزایا و معایب)

به طور کلی با تحلیل متون و پاسخ‌های به‌دست آمده از مشارکت‌کنندگان می‌تواند در دو بخش مزایا و معایب به پیگیری آسیب‌شناسانه موضوع ادغام این دو سازمان پرداخت.

۲-۲-۱- مزایا

- ۱- امکان هماهنگی، کنترل و پاسخ‌گویی بیشتر در صورت ادغام (همسو با بند ۲۵ سیاست‌های کلی نظام اداری) (کد ۱۱، ۱۲، ۱۵، ۱۶، ۲۰، ۲۲، ۲۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۵)
- ۲- افزایش بودجه تخصیص یافته به هر دو موضوع (کد ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۲۶، ۳۱، ۳۹، ۴۰)
- ۳- پرهیز از دوباره‌کاری به علت همسویی فعالیت‌ها و صرفه‌جویی (کد ۱۷، ۲۰، ۲۳، ۲۵، ۳۴، ۳۷)
- ۴- کاهش و حذف ساختارها و رویه‌های زاید (کد ۲۰)
- ۵- انسجام، تمرکز و تخصصی شدن امور مربوط به هر دو موضوع (کد ۱۳، ۲۰، ۲۷، ۳۰، ۳۹، ۴۴).

۲-۲-۲- معایب

- ۱- اسراف و افزایش هزینه‌های دولت (کد ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۳۹)
- ۲- بزرگ شدن دولت و افزایش رویه‌های بوروکراتیک (کد ۱۱، ۱۳، ۱۵، ۲۵، ۲۷، ۲۹، ۳۹)
- ۳- عدم توجه به امر ورزش برای دیگر سنین (کد ۱۲، ۱۴)
- ۴- تداخل در کار دیگر وزارتخانه‌ها و بی‌توجهی سایر وزارتخانه‌ها به امور جوانان (کد ۲۶، ۳۲)
- ۵- به حاشیه رفتن امور جوانان و پررنگ شدن بیش از حد ورزش (کد ۱۴، ۲۱، ۲۴، ۲۵، ۲۹)
- ۶- شکل‌گیری تعارض میان سازمان‌ها، به سبب ماهیت متفاوت وظایف (کد ۲۱، ۳۰، ۳۷)

۷- دستخوش سیاست شدن ورزش (کد ۲۰، ۲۱، ۳۹)

۸- منافات با بند ۱۰ سیاست‌های کلی نظام اداری [۶] (چابکی) (کد ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۲۴، ۲۶، ۳۰، ۳۲، ۳۳، ۴۴).

۲-۳- تحلیل عوامل تعیین‌کننده

با توجه به یافته‌هایی که تاکنون بیان شد و مزایا و معایبی که به آنها اشاره شد، چندین سؤال یا نقطه تعیین‌کننده در مورد ادغام دو سازمان تربیت بدنی و سازمان ملی جوانان از تحلیل نوشته‌های مشارکت‌کنندگان قابل استنتاج است که در ذیل به آنها اشاره می‌شود. این عوامل، سؤال‌های تعیین‌کننده وضعیت ادغام هستند که پاسخ‌گویی آنها به وسیله این مطالعه میسر و همچنین مد نظر نبوده بلکه استخراج آنها برای ارزیابی وضعیت این ادغام مد نظر بوده است و دستنامه‌ای عملی برای تصمیم‌گیری راجع به این موضوعات مشابه آینده فراهم می‌آورند.

۲-۳-۱- عامل اول: چابک‌سازی، منطقی‌سازی و متناسب‌سازی (بند ۱۰ سیاست‌های کلی نظام اداری)

اختلاف نظر زیادی در مورد اینکه تأثیر این ادغام بر چابک‌سازی، منطقی‌سازی و متناسب‌سازی سازمان دولت و ساختار حکومت چگونه است، وجود دارد که در بخش تحلیل مضمونی به آن اشاره شد. به طور مسلم از آن جایی که باید وضعیت این ادغام نسبت به سیاست‌های کلی نظام اداری [۶] - که در راستای تحقق چشم‌انداز کشور هستند - مشخص شود، تعیین وضعیت این عامل تأثیر زیادی بر سرنوشت ادغام پیشنهاد شده دارد.

سوالاتی که باید پاسخ داده شوند، عبارتند از:

- ۱- آیا تجدید سازمان‌دهی و ترکیب دو بخش از دولت (دو سازمان) به بخش دیگری از دولت (در قالب وزارتخانه) مصداق بزرگ‌تر شدن دولت و دولتی شدن امور است؟
- ۲- آیا تجدید سازمان‌دهی و ترکیب دو سازمان در قالب وزارتخانه کمکی به چابک‌سازی این دو می‌کند؟

۳- باید در مورد سه‌گانه عملکرد کنترل-اختیار-چابکی تصمیم‌گیری و تعیین موضع شود. اساساً در طرح پیشنهادی ادغام و مباحث مطرح شده مشخص است که سه عامل بر عملکرد این دو سازمان (جوانان و ورزش) تأثیر می‌گذارند و هر یک از طرفین مباحث

(مخالف و موافق) بر بعدی از این سه‌گانه تأکید دارند. عده‌ای از موافقان می‌گویند که اعمال کنترل مجلس شورای اسلامی بر این دو سازمان (وقتی که وزارتخانه شوند) بیشتر می‌شود و این امر به علت نیاز به رأی اعتماد وزیر و ابزارهای در اختیار مجلس برای نظارت بر وی سبب عملکرد بهتر این دو سازمان می‌شود. در مقابل عده‌ای عنوان می‌کنند که هر چند با وزارتخانه شدن این دو سازمان، کنترل مجلس بر آنها بیشتر می‌شود و همچنین اختیارات و قدرت این دو سازمان نیز بیشتر می‌شود، اما چابکی از این دو سازمان گرفته شده است و این برخلاف سیاست‌های کلی نظام اداری [۶] (بند ۱۰ و ۱۱) است و تأثیر منفی بر عملکرد این دو سازمان داشته است. از این رو عامل دیگر، تعیین وضعیت و بررسی دقیق سه‌گانه نمودار ۱-۲ است. هر چند به ظاهر، اعمال کنترل و نظارت به وسیله مجلس در این ادغام در راستای بند ۲۵ سیاست‌های کلی نظام اداری [۶] است (کدهای ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۳۰، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۵) اما در این بند اشاره‌ای به نوع کنترل نشده است و صرفاً بر کارآمدسازی کنترل و سیستم هماهنگی تأکید شده است.

کنترل و نظارت

نمودار ۲ سه‌گانه عملکرد وزارت ورزش و امور جوانان

۲-۳-۲- عامل دوم: تداخل وظایف (درونی و بیرونی)

عامل اصلی دیگر در ارزیابی این ادغام، بررسی مسئله تداخل وظایف به صورت درون سازمانی (در وزارتخانه پیشنهادی) و برون سازمانی (بین این وزارتخانه با دیگر وزارتخانه‌ها) است. چنانچه در تحلیل‌های پیشین نیز اشاره شد، بعضی مشارکت کنندگان بر ماهیت وظیفه‌ای متفاوت و مغایر دو سازمان ورزش و امور جوانان تأکید داشته (مانند کد ۲۹) و این امر را مانع منطقی ادغام می‌دانستند و بیان می‌کردند که ادغام، سبب شکل‌گیری تعارضات درون سازمانی در این وزارتخانه شده است (کدهای ۲۱، ۳۰، ۳۷).

نکته دوم در مورد تداخل وظایف درون سازمانی، بحث اصل و فرع است. به لحاظ منطقی رابطه ورزش و جوانان رابطه‌ای از نوع عموم و خصوص من وجه است (کدهای ۲۸، ۱۲، ۱۴، ۲۹). هم ورزش صرفاً متعلق به جوانان نیست و هم امور جوانان صرفاً به ورزش ختم نمی‌شود. از سوی دیگر عبارت «امور جوانان» بر ابهام می‌افزاید، آیا این امور، اموری به جزء ورزش هستند؟ آیا جداسازی ورزش از امور جوانان به علت اهمیت بیشتر دادن به آن نسبت به دیگر امور جوانان است؟ از این رو در وزارتخانه جدید احتمال اینکه یکی از این دو حوزه (ورزش و امور جوانان) دیگری را به حاشیه براند، بسیار است.

مسئله دیگر تعارض و تداخل وظایف بین‌سازمانی است. چنانچه بیان شد، ادغام این دو سازمان و تشکیل وزارتخانه جدید، رویه‌ای خلاف رویه تشکیل وزارتخانه‌های پیشین دارد و احتمال تداخل وظایف چنین وزارتخانه‌ای با وزارت کار، مسکن، فرهنگ و ارشاد و دیگر وزارتخانه‌ها بسیار زیاد است و این امر (در صورت وقوع) در جهت عکس بندهای ۱۰، ۱۱، ۱۴ و ۲۵ سیاست‌های کلی نظام اداری [۶] است.

سؤالاتی که باید پاسخ داده شوند عبارتند از:

- ۱- آیا براساس بند ۱۰، ۱۱، و ۱۴ سیاست‌های کلی نظام اداری [۶]، این ادغام همسو با انعطاف‌پذیری، اثربخشی و تعامل بهتر سازمان‌ها و نهادهاست؟
- ۲- آیا ماهیت وظایف دو سازمان، تداخلی در کار وزارتخانه جدید ایجاد نکرده است؟
- ۳- تداخل وظایف ناشی از شکل‌گیری این وزارتخانه با دیگر وزارتخانه‌ها چگونه قابل حل است؟

پاسخ‌گویی متخصصان و دست‌اندرکاران به شش سؤال بنیادی یا دو عامل اصلی فوق

مشخص کننده وضعیت نهایی ادغام خواهد بود.

۳- پی‌نوشت‌ها

1. Conceptions
2. Reality
3. Truth
4. Grounded theory
5. Rose, Heron, Sofat
6. Phenomenology
7. Theoretical Coding

۸. در یک مطالعه پدیدارنگاری هر مضمون یا طبقه توصیفی نشانگر یک مفهوم از مفاهیم افراد مورد مطالعه، نسبت به پدیده تحت مطالعه است.

9. Open coding
10. Trustworthiness
11. Credibility
12. Dependability
13. Transferability
14. Confirmability
15. Triangulation

۱۶. انواع متفاوتی از سه‌سویه‌سازی وجود دارد که عبارتند از سه‌سویه‌سازی در منبع داده، در روش، در محققان، در ابزار جمع‌آوری داده. در این مطالعه به علت اینکه هدف بررسی مفاهیم متفاوت افراد از یک پدیده است، سه‌سویه‌سازی در منبع داده احتمال دستیابی به تنوع لازم در مفاهیم افراد را فراهم می‌کند.

17. Olsen

۴- منابع

- [1] Walsh L.N., Howard R.G. , Bowe B.; "A phenomenographic study of conceptual knowledge and its relationship to problemsolving ability in physics". Australian Institute of Physics 17th National Congress. Brisbane, 38 December 2006.
- [2] Osteraker M. ;"Phenomenography as a research method in management research" 2002. Retrieved Jan, 19, 2009, from <http://www.ecsocman.edu.ru/images/pubs/2002/12/27/0000034593/phenomenography.pdf>

- [3] Kaapu T., Saarenpää T., Tiainen T. Paakki M.; "The truth is out there phenomenography in information systems research"; 2007
- [4] Rose E., J le Heron, I Sofat;" Student understanding of information systems design, learning and teaching: A phenomenographic approach"; *Journal of Information Systems Education* . 2005.
- [5] Boon S., Johnston B. ,Webber S.; "A phenomenographic study of English faculty's conceptions of information literacy"; *Journal of Documentation*, Vol. 63, No. 2.,2007.
- [۶] سیاست‌های کلی نظام اداری. ابلاغی مقام معظم رهبری. مصوب ۱۳۸۹
- [7] Flick U. Translated by Jamshidian, A., Siyadat S. A. , Nowroozi R. A.; "An introduction to qualitative research"; Qom: Sama Ghalam- In Persian. 1382
- [8] Olsen W.; "Triangulation in social research: Qualitative and quantitative methods can really be mixed; 1382. Retrieved Jan 19, 2009 from <http://www.ccsr.ac.uk/staff/triangulation.pdf>.

شروېشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی